



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Moralitate, Natvra, Et Effectibvs Actvvm
Svpernatvralivm In Genere Et Fide, Spe, Ac Charitate,
Speciatim**

Coninck, Gilles de

Antverpiae, 1623

Dvb. V. Quod sit obiectum formalem, siue immediata ratio formalis ob
quam credimus articulos fidei esse à Deo reuelatos?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79645](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79645)

naturaliter scio eum esse; est tamen absolute certior, atque ita saltem aliqua ex parte perfectior.

Ad quartum, nego consequentiam. Quia Deum reuelasse articulos fidei credimus propter eandem ipsam reuelationem qua eos reuelauit: sicut enim lumen non solum est ratio cur videam colores, sed etiam cur ipsum videam, ita reuelatio diuina est formalis ratio simul credendi tam ipsam reuelationem quam res per eam reuelatas; vt ostendam dubio sequenti.

D V B I V M V.

Quod sit obiectum formale, siue immediata ratio formalis ob quam credimus articulos fidei esse à Deo reuelatos?

47 S Olet hæc difficultas ab alijs hoc modo proponi: *Quid sit in quo fides nostra vltimò resoluitur, quodq; per se creditur vel scitur?* v. c. petitur cur credam Deum esse trinum & vnum: bene respondeo, Quia Deus hoc reuelauit. Quid si vltimò petatur cur credam Deum hoc reuelasse, non videor posse dicere me hoc credere propter Dei reuelationem. nam vel id crederem propter aliam reuelationem, & sic esset progressus in infinitum: vel propter eandem ipsam reuelationem, qua Deus reuelauit se esse trinum & vnum, quod etiam nō videtur posse dici, quia nihil potest esse ratio cognoscendi sui ipsius, nisi sit in se euidens; Deum autem hoc reuelasse non est per se euidens.

48 Secundo, hæc res patitur difficultatem; quia ad credendum Deum hoc reuelasse non videor posse moueri ob auctoritatem primæ veritatis, sicut ea moueor vt credam alia reuelata; nam illud non videtur habere necessariam connexionem cum Dei veracitate, sicut hæc habent. Et si enim negarem Deum reuelasse se esse vnum & trinum, non facerem eum mendacem, sicut facerem si concederem eum id reuelasse, & tamē negarem esse verum. Sicut etiam accidit in humanis; nam facio quidem Petrum mendacem si negem esse verum id quod fateor eum testatū esse; non facio tamen eum mendacem si negem ipsum hoc testatum esse, nisi constet eum testari se hoc esse testatum: et si autem Deus reuelauit se esse trinum & vnum, tamen non reuelauit se hoc reuelasse. Quare manet difficultas, qua ratione credam Deum hoc reuelasse.

49 Scotus in 3. d. 23. §. *Contrà si fides*, & §. *Aliter potest poni*. ponit duos modos dicendi. Primus docet, nos hoc credere fide acquisita; ita nimirum vt ijs quibus Deus hoc immediatè reuelauit, hoc crediderint, quia apertè percipiebant Deum hoc sibi reuelare; nos verò id credamus, quia ipsi dixerunt & scripserunt hoc sibi à Deo reuelatum esse. ita vt horum testimoniu sit formalis ratio, cur credamus Deum illa reuelasse.

Secundus modus docet, habentem solum fidem acquisitam tamquam ratione formali niti reuelatione Dei, & ea moueri vt credat v. c. Deum esse trinum & vnum; contrà verò niti ac moueri auctoritate & testimonio Euangelistæ vt credat Deum id reuelasse. Secus tamen esse

Coninck de act. supernat.

in habente fidem infusam, quæ supplet defectum obiecti formalis, & propositis solum ijs terminis, *Deus est trinus & vnus*, sine respectu ad reuelationem immediatè inclinât intellectum vt illud credat. Sicut vt primò incipimus assentiri conclusioni alicuius scientiæ, necessarium est vt actu consideremus euidentiā præmissarum ex quibus deducitur, & ipsius consequentiæ. postea verò acquisito habitu statim vt conclusio illa nobis proponitur, sine reflectione ad vllas præmissas ei tamquam in se nobis euidenti assentimur, habitu supplente defectum illius obiecti formalis, propter quod ei primò sumus assensi.

Et hoc secundum quidem quasi problematice Scotus ibi disputat: vt tamen probandum sit non definit; imò paragrapho sequenti ponit aliquot argumenta, quæ id clarè refutent.

Primum est, quia inde sequeretur, omnes habentes habitum fidei statim ac ijs proponitur aliqua propositio, quæ est de fide, et mox assensuros, etsi numquam audierint, aut saltem omnino obliuisci eam à Deo esse reuelatam. Secundo, quia inde sequeretur, assensum fidei non prærequirere imperium voluntatis, & consequenter non esse liberum. Sicut si proponatur alicui aliqua propositio, cuius habet habitualement scientiam, statim & necessariò ei assentitur, etsi non recorderetur medijs per quod eam scientiam primò acquisiuit: vtrumque autem consequens est apertè falsum: nam etsi habeamus habitum fidei, numquam tamen aliquid fide diuina credimus nisi prius etiam credamus id à Deo esse reuelatum, & nisi præcedat imperium voluntatis, quo ille assensus liberè imperetur. nam, vt testatur D. Augustinus. tract. 26. in Iohan. nemo credit nisi volens. Tertiò, refutatur ea opinio, quia secundum eam assensus, quo res fidei credimus, non esset verè assensus fidei: nam, vt ostendi suprà n. 36. & 38. assensus fidei siue diuinæ siue humanæ necessariò tamquam obiectum formale respicit aliquod testimonium, sicut scientia proprie dicta respicit demonstrationem; & hac ratione essentialiter ab omni alia cognitione differt. Secundum illum autem modum dicendi assensus fidei infusæ non niteretur vllò testimonio tamquam obiecto formali, & consequenter non esset vera fides.

Secundo, Michael Medina lib. 5. de Recta in Deum fide c. 11. distinguit inter fidem Apostolorum aliorumque qui immediatè à Deo per reuelationem alioque modo fidem didicerunt: & inter nostram fidem. Nam illorum fidem vult esse rationem eorum qui tempore Apostolorum vixerunt, & ab ijs fidem didicerunt, & viderunt miracula quibus Deus testabatur fidem, quam annunciabant, esse veram. Nostram verò fidem ait vltimò niti auctoritate Ecclesiæ, quatenus hæc à Spiritu sancto dirigitur; atque ita est infallibilis veritatis, & habet suo modo auctoritatem diuinam. cui contentit Bañez 2. Bailez. 2. quæst. 1. art. 1. dub. 4. Itaque secundum eos si petas ab aliquo, quare credat Christum esse Deum; respondebit, Quia Deus hoc reuelauit. Si vltimò petas, quare credat Deus hoc reuelasse; di-

se; dicitur, Quia Ecclesia à Spiritu sancto directa hoc me docet. Probat Medina suā sententiam, quia vnaquæq; res debet in ea principia resolui, ex quibus nascitur: atqui fides Apostolorum & Prophetarum primò nata est ex reuelatione Dei, nostra verò nata est ex doctrina Ecclesiæ: ergo vtraque debet in dicta principia vltimò resolui.

Additque Bañez suprà concl. 4. petenti vltimò cur credam, Ecclesiam à Spiritu sancto sic dirigi vt errare nequeat, huius rei non posse vltimò ex parte obiecti vllam rationem reddi à nobis; quia hoc est primò creditam respectu nostri: sed necesse esse causam huius assensus reducere ad testimonium Spiritus sancti inclinantis nos per lumen fidei ad hoc credendum. Atque ita petenti, cur hoc credam, debeo respondere, Quia lumen fidei me ad hoc inclinât: vnde infert, fidem nostram vltimò reduci in ipsum Deum tamquam in primum suum auctorem; quatenus hic est auctor ipsius habitus fidei, & per eum nobis credenda reuelat. Probat autem sententiam suam Primò, quia Act. 16. dicitur Deus aperuisse cor Lydiæ, vt intenderet illis quæ à Paulo dicebantur. Secundo, quia S. Iohannes epist. 1. c. 4. ait: *Qui nouit Deum, audit nos; qui non est ex Deo, non audit nos.* Vbi à posteriori colligitur eum qui Ecclesiæ credit, habere fidem à Deo infusam.

Sed in hac sententia multa mihi displicent: & Primò, illud vltimum dictum Bañez; nam incidit planè in sententiam suprà ex Scoto relatā, scilicet habitum fidei saltem in aliquibus supplere obiectum formale fidei; & iisdem argumentis refutatur, quibus illud refutauit.

Scripturæ autem quibus Bañez suam sententiam probat, nihil faciunt ad rem. nam ex priore solum colligitur Deum nos sua gratia præuenire intellectum nostrum illuminando vt melius apprehendamus ea, quæ nobis à fidei prædicatoribus dicuntur, & mouendo voluntatem vt ea velimus credere, quod fit per gratiam actuale, non autem per habituale: idque non solum in fide illius articuli; sed in fide cuiusvis alterius articuli, cum eum primò incipimus credere. In secundo autem Apostolus solum docet, suam doctrinam esse verè ex Deo, & eos qui ex Deo sunt, siue qui Deo credunt eiusque spiritu aguntur, suam etiam doctrinam credere, eosque qui sibi non credunt, esse hæreticos, & à diabolo, qui est spiritus erroris, decipi. His adde, quòd secundum sententiā Bañez deberemus ex interna Dei reuelatione cognoscere quæ sit vera Ecclesia, quæ nō. Item quinam veram doctrinā nobis adferant, qui non. quod est aperte constituere priuatum spiritum & reuelationem iudicem cōtrouersiarum fidei, siue veræ doctrinæ. quem errorem in nostris hereticis damnamus.

Secundo, sententia Medinæ improbat, quia aut non satis in vltima sua principia nostram fidem resoluit, aut tandem vltimum eius principium constituit cognitionem aliquam naturalem ex notis fidei & per sensus hautam, aut supernaturalem ex aliqua diuina illustratione acceptam. Docet enim Apostolos credidisse Christum esse verum Deum, quia Deus hoc iis reuelauit; nos verò hoc credere, quia Ec-

clesia docet Deum hoc reuelasse. Petam igitur vltimò, cur ipse credat Ecclesiam hoc docere, & nihil aliud poterit respondere, quàm, Quia ego audio eam hoc docentem.

Item petam vnde sciat hanc Ecclesiam potius esse veram Ecclesiam, quàm Ecclesiam Græcorum aut Lutheranorum: sanè nihil aliud poterit respondere, nisi, Quia in Romana Ecclesia vdeo elucere omnes notas, quibus tamquam ciuitas supra montem posita, vera Ecclesia à falsis discernitur; illas autem notas externo aliquo sensu percipimus. hæc aut his similia respondere debebit, nisi fortè recurrat ad internam spiritus illuminationem, & hanc vltimum iudicem cōtrouersiarum constituat.

Item petam cur illi qui audiebant Christum docentem, & dicentem se esse Christum & verum Deum, credebant ipsi de se testimonium esse veram diuinam reuelationem & testimonium Dei? Dicit, Quia Deus multis miraculis & portentis testabatur eius doctrinam esse veram (hanc enim rationem reddit Medina suprà §. Ergo in fidei. cur audientes docentes Apostolos debebant credere eorum doctrinam esse à Deo.) Sed cōtrà vltimò petam, Vnde illi sciebant hæc miracula fieri? non poterit aliud verè respondere, nisi, Quia id videbant. & sic secundum illius principia fides resolveretur in cognitionem sensu hautam. Item vltimò petam, Vnde sciebant ea esse vera miracula, & non illusiones oculorum, aut ea à Deo & non à dæmone fieri, sicut Iudæi calumniabantur? Sanè si in horum prima cognitione certitudinem fidei requiras, nescio quò possis confugere nisi ad priuam reuelationem. Argumentum enim Medinæ suprà allatum num. 51. aut nihil probat, aut probat fidem nostram in hæc omnia, tamquam in obiecta formalia esse resoluendam.

Pro resolutione Nota Primò, ante omnem assensum fidei diuinæ in credente necessariò præcedere duplex iudicium. Primum est, quo ipse iudicat Deum esse summè veracem, ita vt nequeat vlla ratione mentiri. quod lumine naturæ notum est: estque hoc iudicium etiam necessarium vt credam fide diuinā Deum esse primam veritatem; quia nisi prius lumine naturæ scirem Deum esse infinitè veracem, id de se testanti tanta firmitate non crederem. Secundū, quo iudicat res sibi propositas esse verè firmissima fide credibiles, siue tales, quas merito quis credat à Deo esse reuelatas, & propter ipsius auctoritatem firmissimè credendas. Quod iudicium, etsi sæpè supponat aliquam fidem humanam, qua credimus variis historiis progressum nostræ fidei narrantibus, aut communi hominum sensui, aut prudentium ac sanctorum virorum testimonio de initio & progressu fidei nobis multa narrantium, aut dicentium hæc aut illa in Scripturis aut antiquis historiis haberi, à tota Ecclesia ab initio fuisse credita, &c. Etsi, inquam, illud iudicium ferè eiusmodi fidem supponat, non est tamen actus fidei, sed euidēs & moraliter aliquo modo certa cognitio, concepta ex euidentiā notarum fidei,

52
Bañez.

Act. 16.

1. Ioh. 4.

53

Quid sit Deū
nobis aperire
cor ad credendum.

54

56
Assensum fidei
præcedit duplex iudicium.

fidei, quæ morali euidencia certò nobis demò-
strant res fidei esse tales, quas meritò & pruden-
ter credamus à Deo esse reuelatas: vt osten-
dam disp. 13. dub. 1. Quales autem hæ notæ esse
debeant, vt propter eas res nobis crededas pro-
positas, tales iudicemus, infra explicabo. Quod
idem etiam accidit in fide humana; nam vt
Petro aliquid affirmanti credam, necesse est
primò vt vel quia audio illum hoc affirman-
tem, vel ob aliam causam iudicem eum hoc di-
cere, secundò vt iudicem eum esse virum bonæ
fidei & cui hac in re meritò credam.

Nota Secundò, quando Petrus v. c. mihi dicit,
Iohannes est mortuus, ipsum non solum mñi si-
gnificare Iohannem esse mortuum, sed etiam se
iudicare hoc ita esse: seque velle hoc mihi in-
dicare, atque aded se id de facto facere: hinc
faciem eum mendacem, nò solum si negarem
Iohannem esse mortuum; sed etiam si dicerem
eum hoc non scire, aut contrarium in animo iu-
dicare, aut non intendere mihi hoc indicare, sed
solum id fingere.

Ex quibus patet Primò, eum qui mihi ali-
quid testatur, eadem oratione simul implicite
aliquo modo testari, se hoc mihi verè testari.

Patet Secundò, quoties aliquid ob alterius
testimonium credo, quatuor concurrere iudi-
cia saltem virtute distincta. Primum, quo iu-
dico eum esse veracem, idque vel quia fami-
liariter mihi notus est, vel aliam ob causam:
Secundò, quo quia eum audio loquentem aut
aliam ob causam, iudico eum hoc testari: Ter-
tiò, quo testanti credo eum hoc verè testari, siue
eum id seriò & non fictè dicere: Quartum, quo
ob eius testimonium credo rem esse veram.

Nota tamen, hæc omnia iudicia non semper
realiter inter se distinguuntur: communiter enim
eodem actu, quo iudicamus aliquem nobis ali-
quid dicere siue testari, etiam iudicamus eum
hoc seriò testari; nisi fortè aliqua ratio contra-
rium suadeat: possum tamen vtrumque diuerso
actu iudicare, & vnum prius quam alterum: &
quando vtrumque id vno actu credo, hic est
quasi virtute duplex. Item, vt ostendam infra n.
100. possum vno eodemque actu credere reue-
lationem & rem reuelatam, qui tamen etiam
virtute sit duplex.

Nota Tertiò, Deum variis modis nobis ali-
quid reuelare siue testari. Primò, immediatè per
se, idque vel formando articulatam vocem, quæ
res aliquas nobis indicet, sicut angeli commu-
niter faciunt dum alicui loquuntur, vel quocū-
que alio signo suos conceptus nobis indicando.
Secundò, ministerio alicuius angeli per què ali-
cui aliqua mysteria reuelat, quia hic tunc sustinet
immediatè personam Dei, & loquitur ac si ipse
esset Deus. qua ratione Moyse olim legem ve-
terem reuelauit. Tertiò, mediàte aliquo homi-
ne qui verbo aut scriptura immediatè nomine
Dei nobis aliquid denunciat. qua ratione olim
per Prophetas, Euangelistas aliosque auctores S.
Scripturæ nobis mysteria fidei reuelauit, quo-
rum verba censentur verba ipsius Dei.

Nota Quartò, etsi definitiones Ecclesiæ pro-
pter assentientiam S. Spiritus sint omnino infal-
libilis veritatis, ita vt implicet eam aliquid fal-
sum de a^g. supernat.

si circa fidem definite; & consequenter ita ab
ea definita teneamur tam firmiter credere, at-
que ea quæ apertè in Scriptura habentur: ta-
men Deus per eam post tempora Apostolo-
rum nihil nobis propriè reuelat; sed tantum
in iam olim reuelatis explicandis & nobis in-
fallibiliter proponendis ei certissimè assistit.
vt cum communi sententia docet Valentia 2. 2.
d. 1. q. 1. puncto 6. & insinuat D. Thomas 2. 2. q.
1. a. 7. Quare etsi Deus largo modo loquendi
possit dici per Ecclesiam nobis loqui (sicut et-
iam nobis loquitur per alios Superiores, aut cõ-
cionatores) tamen propriè per eam nobis non
loquitur, sicut nobis loquitur per hagiogra-
phos; nec definitio Ecclesiæ est propriè verbum
Dei, aliàs esset sacra Scriptura: quod omnes
communiter negant.

Quomodo autè Ecclesiæ definitio se habeat
respectu S. Scripturæ, & quomodo rursus ab ea
differat, quoniam quidam in eo explicando la-
borant, claro aliquo exemplo hic duxi explican-
dum. Ponamus igitur Superiorem alicuius Reli-
gionis veratissimum in instituto & consuetu-
dinibus suæ Religionis habere duos subditos in
iis etiam benè veratos, qui de iisdem aliquem
commentariolum scribunt, ita tamen vt vnus
id faciat iussu & nomine sui Superioris, siue
vt ille huius nomine postea edatur in lucem:
qui etiam multa, quæ eum nouit ignorare, sug-
gerat aut etiam dicet, in aliis eum illuminet
clariùs ea ipsi explicando; & in omnibus ei as-
sistat, ita vt in nullo puncto permittat eum er-
rare. Alter verò suum commentarium nomine
quidem suo scribat, Superiore tamen semper
ei assistente, & ne in vilo erret providente, ac
quædam etiam obscuriora explicante. Com-
mentarij hi in hoc conuenient, quòd vterque
ob auctoritatem illius Superioris credatur æ-
qualiter vacare omni errore; & quòd, si quis
fortè error in iis reperiretur, ipsi Superiori im-
putaretur ac vitio verteretur. In hoc tamen
different quòd secundi commentarij sub-
dito propriè tamquam auctori tribuatur, non
autem Superiori (quamuis huic tribuendum sit
quòd omni errore careat, & tamquam talis
habeatur;) prior verò ipsi Superiori tribuetur
tamquam auctori, & subdito tamquam in-
strumento. Et sic se habet S. Scriptura quæ est
verè & propriè verbum Dei, eique vt auctori
tribuitur, quia eius nomine scripta est; scri-
ptori autem tribuitur vt instrumento Dei. De-
finitiones verò Ecclesiæ habent se instar se-
cundi commentarij: quia Ecclesia eas suo no-
mine scribit, Deo tamen ei assistente ne er-
ret, & in obscurioribus eam interiùs illuminan-
te. His positis sit

CONCLUSIO I. Habitus fidei nullo modo
potest supplere defectum obie^{cti} formalis, in-
clinando intellectum, vt sine vilo respectu ad
reuelationem siue testimonium diuinum, im-
mediatè credat aliquam propositionem fidei.
Patet ex dictis n. 50. Et cõfirmatur Primò, quia,
vt ostendi suprà disput. 6. dub. 6. habitus su-
pernaturalis non inclinans potentias sensibi-
liter in sua obie^{cta}, nec facilitant eorum o-
perationem, sed solum dant iis potestatem pro-
ducendæ

Ecclesiæ de-
finitio est in-
fallibilis ve-
ritatis: non
est tamen re-
uelatio di-
uina, aut
Scriptura
sacra, aut
verbum Dei.

Valentia.
D. Thomas.

61
Quomodo
Ecclesiæ de-
finitio differ-
rat à S. Scri-
ptura.

62

ducendi actum in substantia supernaturalem: sensibilis autem illa inclinatio & facilitatio operationis provenit aut à gratia præueniente, aut ab habitibus acquisitis.

Confirmatur Secundo, quia, etsi habitus infusus fidei sensibilibiter inclinaret potentiam in suos actus, tamen non inclinaret nisi ad eliciendos actus veræ fidei theologicæ, qui, ut ostendi supra, necessarij & essentialiter respiciunt testimonium Dei ut obiectum formale.

63 **Cur lumen beatificum potius quam habitus fidei faciat intellectum suo obiecto immediate assentiri.**
Dices, Lumen beatificum efficit ut intellectus rebus fidei immediate sine ullo alio medio assentiat: ergo idem hic facit lumen fidei, licet modo imperfectiore. Respondeo. nego consequentiam, quia lumen beatificum facit sua obiecta intellectui clarè apparere sicut in se sunt: & consequenter facit ut intellectus iisdem propterea eorum evidentiam immediate assentiat.

Secus est de habitu fidei, qui relinquit res in se obscuras, & solum tendit in obiectum propter alienum testimonium: sicut etiam habitus fidei humanæ, qui quantumvis augeatur, numquam facit res in se clarè apparere, aut ut intellectus iis aliter assentiat quam propter alterius testimonium.

64 **Habitibus scientiæ solum inclinatur intellectus ut assentiat conclusioni propter præmissas.**
Ad primum argumentum, positum num. 49. de habitu scientiæ, Respondeo id pro nobis facere: nam nec hic unquam inclinatur intellectus ut assentiat conclusioni immediate propter se, sine ordine ad præmissas; quia cum habitus acquisitus sit quasi quoddam vestigium actuum ex quibus genitus est, nihil est aliud quam habitualis quædam inclinatio in obiecta illorum actuum formalia; & consequenter numquam potest in alia obiecta formalia inclinare, aut concurrere ad productionem alicuius actus, qui non habeat idem obiectum formale. & alius habitus scientiæ produceret actum qui non esset scientia: quod fieri nequit. habitu tamen perfectè acquisito intellectus sine ulla reflectione in obiecta materialia nobis propostis fertur tanta facilitate, ut non aduertat se eis assentiri propter obiectum formale, siue propter præmissas propter quas initio eis assensus est. Imò sæpè non est opus ut expressè de his cogitet, sed sufficit quod implicite & virtute illis moueatur ratione specierum ex præcedentibus actibus relictarum.

Obiectum secundum se prius obscurum frequenter consideratione quandoque fit clarum.
Adde, quandoque accessu scientiæ illustrati ingenium, ac frequenti cogitatione fieri ut propositio ante nobis in se obscura, postea ex ipsis terminis appareat clara, atque ita ei immediate propter suam evidentiam assentimur. sed cum tunc habeat obiectum formale omnino distinctum ab obiecto materiali scientiæ, non est propriè actus scientificus, sed intellectus principii. Secus omnino est in actu fidei, cuius obiectum hic nobis semper secundum se manet obscurum. Aut si aliquando aliqua eius obiecta lumine naturali fiant cognita, hic omnino per accidens & impertinens est ad actum aut habitum fidei; nec huic, sed naturali scientiæ tribuendum est.

65 **CONCLUSIO II.** Si Ecclesiam sumas, prout distinguitur à Prophetis, Euangelistis, aliisque

sacra Scriptura auctoribus, quantumvis eam consideres ut infallibiliter directam à Spiritu sancto; eius tamen testimonium numquam potest esse obiectum formale fidei theologicæ, male fidei. Hæc conclusio videtur aperte D. Thomæ 2. 2. q. 2. a. 1. & ferè communis Theologorum assertentium solum primam veritatem reuelantem esse obiectum formale fidei. Probatur clarè hoc argumentum, fides theologica in eo distinguitur ab humana, quod hæc nitatur testimonio humano, illa verò solo diuino: atqui, ut ostendi num. 60. & 61. quantumvis Ecclesia in suis definitionibus dirigatur infallibili Spiritu sancti assistentia, atque ita eius testimonium nitatur suo modo auctoritate diuina, & ab ea firmitatem accipiat; tamen non est verè & propriè testimonium siue verbum & reuelatio Dei, sed propriè est testimonium humanum (sicut quantumvis ipsa acceperit à Deo potestatem ferendi leges, & ab eodem in iis ferendis dirigatur, eius tamen leges propriè non sunt diuinæ, sed humanæ); ergo illud nequit esse obiectum formale fidei theologicæ; & consequenter hæc nequit in illud tamquam in suum obiectum formale ultimo resolui.

CONCLUSIO III. Testimonium Ecclesiæ, quo aliquid tamquam de fide definit, propter promissionem Christi ei factam Matth. 16. vers. 18. & Iohannis 14. vers. 16. & ob infallibilem assistentiam Spiritu sancti, est regula omnino infallibilis, siue quam omnino implicet falli, rerum credendarum, siue qua discernantur à Deo reuelata ac nobis credenda propostis ab aliis: quæquid ideo certissimè & securissimè nitatur illud iudicium quod fidem necessariò præcedit, quoque iudicamus à Deo esse reuelata, quæ nobis credenda proponuntur. Hæc à nullo Catholico, ut credo, negatur. nec etiam Bañez & Medina supra citati, huic conclusioni ullo modo contradicunt: sed aliquid amplius testimonio Ecclesiæ tribuunt. quod supra refutavi. quamvis etiam satis crediderim ipsos solis fortè verbis à nobis discrepare, ita ut quamvis aliter loquantur, tamen id solum velint dicere, quod hac conclusione asserimus. Nam argumenta illorum nihil aliud probant.

67 **Qua ratione fides theologia reuelatur in testimonio Ecclesiæ.**
Ad argumentum igitur ex Medina propositum n. 51. Respondeo fidem resolui in testimonium Ecclesiæ ex ratione, qua ex eo gignitur, scilicet tamquam in regulam infallibiliter dirigentem illud iudicium, quod fidei assensum præcedit. Quæ ratione etiam tandem resoluitur in cognitionem per sensum haustam, quam illud iudicium necessariò supponit, qua scilicet audiendo vel legendo intelligimus Ecclesiam hoc vel illud credendum proponere, idque prius quam ob eius auctoritatem iudicemus illud si de diuina esse credendum.

68 **Ecclesia dupliciter considerari potest.**
Nota, Ecclesiam dupliciter posse considerari. Primò, prout est cōgregatio hominū toto orbe dispersorum, constans pluribus viris summa doctrina ac vitæ sanctimoniam illustribus, inter quos plurimi miraculis claruerunt; quæque iam à Christi temporibus semper in eadem fide sine vlla vel minima mutatione, maximo inter tam varia ingenia, diuersasque nationes consensu inter

Testimonium Ecclesiæ, quod est obiectum formale fidei theologicæ & humanæ.

Testimonium Ecclesiæ est regula infallibilis rerum credendarum.

Qua ratione fides theologia reuelatur in testimonio Ecclesiæ.

Qua ratione resoluitur in cognitionem sensu haustam.

Ecclesia dupliciter considerari potest.

inter tot Tyrannorum, Paganorum, hæreticorumque oppugnationes, constantissimè per tot sæcula hæcenus perseverat. Quod vel ipsum lumen naturæ, præsertim sumpta experientia ex aliis scētis, quæ statim in varias diuisiones abeant, clarè ostendit naturaliter sine vilo superiore auxilio, aut vix aut etiam nullo modo fieri posse; nec vlla ratione posse contingere in aliqua falsa opinione. Nec enim fieri vilo modo potest, vt tot actam varij homines, præsertim eruditi, tam concorditer ac constanter circa res tam varias aberrant; vt in omnibus falsis opinionibus patet. Et hac ratione Ecclesiæ auctoritas est quidem inter res humanas maxima, quæque meritò cuius prudenti persuadeat, vt omnè eius doctrinam tamquam omnino indubitatam amplectatur; est tamen naturalis & humana.

Secundò, considerari potest, prout infallibiliter à Spiritu sancto dirigitur. Et quamuis, vt dixi supra, eius etiam vt sic considerata testimonium nō sit propriè diuinum, sed humanū, participat tamen suo modo firmitatem & auctoritatem testimonij diuini, quatenus non possumus de eius veritate dubitare sine iniuria Spiritus sancti ei assistentis, & Christi hanc assistentiam & immunitatem ab omni errore ei promittentis.

Quia tamen de hac Spiritus sancti assistentia nobis sola fide ex Scripturæ testimonio constat, auctoritas Ecclesiæ hoc modo considerata solos fideles dirigit, aut eos qui saltem Scripturæ credunt. Priore verò modo considerata cum naturalibus argumentis clarè probari possit; etiam omnino infidelium iudicium dirigere potest.

Hinc patet Primò, D. August. l. contra epistolam fundamenti c. 5. meritò dixisse, *Euangelio non crederem, nisi Ecclesiæ catholica me commoueret auctoritas*. Non quia putabat testimonium Ecclesiæ esse obiectum formale illius fidei theologicæ, quæ inter cetera credo Scripturam esse verè verbum Dei: sed quia seculi Ecclesiæ auctoritate illud iudicium quod necessariò actum fidei præcedit, nullum habuisset sufficiens fundamentum iudicandi tam firmiter credendum esse Euangelia diuina auctoritate conscripta esse; siue discernendi inter varios libros, qui à multis tanquam Scriptura sacra fuerunt expofiti, quinam sint legitimi, & qui spurii.

Patet Secundò, cur disputantes cum hæreticis, exemplo antiquiorum Patrum, quibus hoc solemnissimum fuit, semper prouocemus eos ad Ecclesiæ auctoritatem: hoc enim facimus, non vt ostendamus nostram fidem eius auctoritate vt obiecto formali niti (hoc enim omnino parergon esset) sed vt certissima hac nota tamquam lydio lapide probemus quæ fides sit amplectenda. Qua ratione hæreticos clarissimè conuincimus: nam & clarissimè potest ostendi, quam fidem Ecclesiæ Catholica approbet: & siue Scripturæ de ea testimonia spectes, Matthæi 16. vers. 16. vbi Christus testatur portas inferi nunquam contra eam præualluras; & 1. ad Timoth. 3. vbi dicitur columna & firmamentum veritatis; siue consideres rationem naturalem supra allatam num. 68. eius au-

thoritas tanta ac tam illustris est, vt meritò August. D. August. epist. 117. ad Ianuarium, dicat esse infaniam solentissimam insaniam, contra ea quæ vniuersa auctoritate obseruat Ecclesiæ disputare.

CONCLUSIO IV. Id in quod nostra fides, tamquam obiectum formale vltimò resoluitur, siue obiectum formale propter quod credimus non solum articulos fidei esse veros, sed etiam eos esse à Deo reuelatos, est testimonium primæ veritatis. Hæc est apertè sententia D. Thomæ 2. 2. qu. 1. a. 1. Caietani ibid. §. *Ad cuius evidentiam*. & eorum qui absolute farentur obiectum formale fidei esse primam veritatem reuelantem, vt bene docet Valentia 2. 2. disp. 1. qu. 1. puncto 1. assert. 2. & Turrian. disp. 2. dub. 9. §. *Vltima sententia*. Sequitur hæc conclusio clarè ex dictis, nam fide theologica credimus non solum articulos fidei esse veros, sed etiam eos esse à Deo reuelatos (esset enim verè hæreticus qui hoc negaret); atqui, vt iam sæpè ostendi, fides theologica necessariò habet pro obiecto formali testimonium Dei, sicut fides humana testimonium hominis: ergo assensus ille quo credimus eos articulos esse à Deo reuelatos, habet pro obiecto formali Dei testimonium.

Confirmatur, quia, vt ostendi num. 57. & 58. quando Deus nobis aliqua reuelat, simul etiam implicite testatur se ea reuelare: ergo sicut propter ipsius testimonium credimus ea esse vera, ita etiam ob idem testimonium simul credimus ea à Deo esse reuelata.

Et hæc quidem clarè probant, nos dicta ita debere credere vt habeamus fidem theologicam. Sed magna restat difficultas, quomodo fieri possit vt intellectus assentiatur huic propositioni, *Deus hoc reuelauit*, propter se siue propter eam ipsam reuelationem, qua Deus hoc reuelauit, hoc enim videtur fieri non posse, nisi dicta propositio sit in se euidens; omnis enim assensus intellectus videtur necessariò niti aut euidenti rei propositæ, aut medio aliunde sibi noto. cum igitur dicta propositio sit ipsi in se obscura, intellectus non potest ei assentiri, nisi propter medium extrinsecum.

Respondeo, illud assumptū solum esse verum quando intellectus ad assensum determinatur ab obiecto; tunc enim eius assensus necessariò tandem debet resolui in aliquod obiectum formale per se notum. Secus autem esse, quando determinatur ab ipsa voluntate, quæ posito sufficiente fundamento potest intellectum determinare vt obiectum aliquod firmiter apprehendat, eique assentiatur ea firmitate & ratione, quæ ei per se assentiri non posset. vt infra clarè ostendam: & hoc fit in præsentia casu. Posita enim sufficienti rei credendæ propositione iuxta dicta num. 56. ita vt intellectus clarè videat hanc rem esse talem, quam meritò credat à Deo esse reuelatam; voluntas statim ex pro erga primam veritatem affectu mota ipsius reuerentia magno conatu impellit intellectum, vt vehementer apprehendat illius maiestatem ac auctoritatem, eamque hic & nunc exigere vt propter eam firmissimè credat id quod sibi tamquam ab ea reuelatum tam euidenter proponitur. atque ita partim illa apprehensione, partim im-

P *

perio

Disputantes
multorum
in falso con-
sensu esse
nequit.

69

Sine iniuria
Spiritui sancto
& Christi
nequimus de
Ecclesiæ testi-
monio
dubitare.

Auctoritate
Ecclesiæ ali-
ter circa res
fidei dirigitur
fideles,
aliter infide-
les.

70
August.
Mouemur
auctoritate
Ecclesiæ vt
credamus
Euangelio.

Disputantes
cum hæreti-
cis meritò ad
auctoritatem
Ecclesiæ ap-
pellamus.

Matth. 16.

1. Tim. 3.

August.
Infantum est
Ecclesiæ
auctoritate
oppugnare.

71

D. Thomæ.
Caietani.

Valentia.
Turrian.

72

73
Quando as-
sensus intel-
lectus neces-
sariò resol-
uatur in me-
dium per se
notum, quā-
do non.

Qua ratione
voluntas de-
terminet in-
tellectum ad
assensum fidei.

perio & impulsu voluntatis, sine vilo discursu mouetur diuina auctoritate & testimonio, vt propter hæc immediatè, & rem reuelatam, & ipsam reuelationem credat; id quæ firmitus quàm vili rei naturaliter cognita possit assentiri; ne, si quacumque ratione de alterutro dubitet, primæ veritati cuius nomine hæc ei credenda proponuntur, faciat iniuriam.

74. *Facit Deo iniuriam qui negat eum articulos fidei esse.* Dices, Et si quis faceret Deo iniuriam negando rem, quam sciret ab eo reuelatam, esse veram, non tamen si negaret eam à Deo esse reuelatam: sed per hoc solum faceret iniuriam homini, aut etiam Ecclesiæ id assenti. Respondeo, factum etiam Deo iniuriam cuius nomine hoc ei credendum tam euidenter proponitur. Quod exemplo humano clarè explicari potest. Si quis enim iussu siue nomine principis alicui eius subdito aliquid nunciet (v. c. alicui gubernatori vrbis hostes ad eam noctu venturos) cum iis circumstantiis vt alter non habeat iustam occasionem dubitandi quin princeps verè iusserit hoc sibi nunciari. Si hic non credat hoc esse verum aut à principe nunciatum, non solum erit iniurius ipsi nuncio, sed etiam principi suo, cuius reuerentia exigit vt rem illam non tam ob auctoritatē nuncii quàm ob suam credat. hinc talis gubernator si benè erga suum principem sit affectus, habeatq; summam opinionem de ipsius prudentia, quod scilicet nihil nunciabit quod non sit omnino certum; firmitus longè credet hostes venturos quàm id ob solam auctoritatem nuncii crederet; & quia aliàs fortè huic nullo modo crederet ob contraria argumenta quæ haberet, tamen ob reuerentiam sui principis contra iudiciū, quod aliunde conceperat, id crederet; & quo plurius facit suum principem, eo firmitus hoc crederet. Ex quo patet, eum ad credendum non solum rem esse veram, sed etiam principem eam nunciare, moueri immediatè auctoritate principis; aliàs non crederet ea firmitus quàm ei persuaderet auctoritas nunciantis.

75. *Qua ratione auctoritas diuina nos moueat vt credamus Deū aliquid reuelasse.* Simili ergo modo intellectus, posita sufficienti rerum fidei propositione, ex imperio & applicatione voluntatis, & vehementi apprehensione reuerentiæ primæ veritati debitæ, & iniuriæ quæ ei fieret si rei propositæ non crederet, fertur toto conatu in huius assensum, credendo non solum eam esse veram, sed etiam à Deo esse reuelatam, id quæ propter Dei testimonium quo ipse testatus est non solum res illas esse veras, sed etiam se id esse testatum, iuxta dicta supra nu. 57. & 58. Et ex his patet responsio ad objectionem allatam num. 48. Ex dictis enim appertè patet, qua ratione hoc ipso quo Deus aliquid reuelauit, & nobis credendum legitimè proposuit, veritas non solum rei reuelatæ, sed etiam ipsius reuelationis habeat necessariam connexionem cum veracitate Dei.

76. Hæc quidem quantum in re obscura fieri potest, adferunt aliquam lucem. Contra dicta tamen restat adhuc satis difficilis obiectio. videntur enim multi esse Christiani simplices, qui nesciunt se debere credere res fidei præcisè propter Dei reuelantis auctoritatem siue testimonium: sed credunt simpliciter, quia Eccl. sia

cas proponit credendas. Imò etiam sæpè docti dum eliciunt actum fidei, non cogitant de diuina auctoritate, sed ad aliquid credendum subito mouentur, quia id in aliquo Concilio definitum vident, aut ob similem causam. Durum autem videtur dicere, hos omnes actus non esse fidei theologicæ, sed assensus merè humanos.

Respondeo, eos simplices, si sufficienter circa ea quæ credunt sunt instructi, non solum eas res qualicumque ratione credere, sed credere eas à Deo esse reuelatas, & sub ea ratione eas credere: & sicut initio priusquam eas fide diuina credant, mouentur auctoritate Ecclesiæ vt velint eas credere; ita etiam mouentur vt velint eas credere ea ratione, qua Ecclesia eas credendas proponit: hæc autem proponit eas credendas vt à Deo reuelatas; qui autem eas credit vt à Deo reuelatas, patet eum has credere ob diuinam reuelationem. Adde, Deum sua gratia præueniente eorum intellectum illustrare, & iuuare, vt, si collaborent, faciliè possint credere prout oportet.

77. *Etiā simplices credere propter auctoritatem Dei.* Nec refert quod sæpè tam ipsi quàm etiam docti, dum acta credunt, non videantur sibi cogitare de reuelatione Dei; hoc enim fit propter assuetudinem & facilitatem in credendo, qua fit vt auctoritate Dei moueamur ad credendum sine reflexione: qua ratione multi sæpè consecrant, aliaque similia faciunt cum legitima intentione etiam actuali, qui quia ad eam non reflectunt, videntur sibi postea legitima intentione caruisse. Item postquam propter testimonium alterius hominis aut similem rationem alicui propositioni sapienti sumus assensu, postea acquisito habitu eidem assentimur non aduertendo nos illo testimonio ad hoc moueri; cum tamen necessariò eo implicite saltem moueamur, cum nihil aliud sit quo ad illum assensum possumus moueri.

78. *Cur non aduertamus nos credere ob Dei auctoritatem.* Quod si agamus de quibusdam rudibus male in fide instructis, fateor eos multa quandoque credere fide merè humana propter dictum sui Pastoris aut parentis, quos patet non elicere actus fidei theologicæ; nec propterea sententia vera est mutanda, sed illi melius sunt instruendi, vt sciant non solum illa esse vera, sed etiam à Deo esse reuelata.

79. *Sæpè multa facimus certam intentione hanc non aduertentes.* Ex his demum patet, non esse vitiosas, nec petere principium has aut similes siue argumentationes siue responsiones: Credendum est Ecclesiæ in suis definitionibus, quia Deus in Scriptura testatur, se eam illis semper aditum ne vinquā erret. & rursus, Credendum est hanc esse veram Scripturam sanctam, & verbū Dei; & hunc esse legitimū eius sensum; quia Ecclesia hoc definit. In priore enim reddimus rationē obiectiuam, siue obiectū formale assensus fidei theologicæ: in secundo verò ostēdimus quæ sit infallibilis regula qua nititur & dirigatur illud iudicium quod fidē præcedit, & credenda à non credēdis discernit. cuius regulæ auctoritas vltèrius probatur ex ipsa Scriptura apud eos, qui eam ei usq; legitimū sensum admittunt; aut ex alijs fidei notis apud eos, qui illa non admittunt.